

ՄԱՐՏԻՆ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

Հայ-Ռուսական (Սլավոնական) համալսարանի
իրավունքի և քաղաքականության ինստիտուտի
քրեական և քրեական դատավարության իրավունքի
ամբիոնի հայցորդ

ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԻԺՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՆՑԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐՈՒՄ

Սույն գիտական հոդվածը նվիրված է քրեական պատիժների կիրառման նշանակությանը, հանցավորության դեմ պայքարի ուսումնասիրությանը: Հետազոտության արդյունքում հեղինակը եկել է այն եզրակացության, որ պատժահամակարգում կալանքի ներդրումը պետք է դրական համարել թեկուզև այն առումով, որ այն իր կարճաժամկետ, սակայն ներգործության յուրահատուկ առանձնահատկություններով, նպաստ կրերի ոչ մեծ և միջին ծանրության հանցագործությունների կանխարգելման և այդ արարքները կատարած անձանց ուղղելու համար:

Հիմնարարներ - Հանցավորություն, պատիժներ, իրավախախտումներ, կալանք, դրույթներ, քրեական օրենսդրություն, ուսումնասիրություն, ինստիտուտներ, դատապարտյալներ, արարքներ:

Հայաստանի Հանրապետությունում իրավական պետության կայացման արդի փուլում իրականացվող քաղաքական, տնտեսական և իրավական բարեփոխումները նպատակաուղղված են քրեական օրենսդրության արմատական կատարելագործմանը:

Բազմիցս է շեշտվել քրեական պատիժների դերը սոցիալական այնպիսի չարիքի դեմ պայքարում, ինչպիսին հանցավորությունն է:

Մեր երկրի քրեական քաղաքականության մեջ բազմիցս է նշվում հանցագործությունների դեմ պետական հարկադրանքի միջոցների կիրառման անհրաժեշտությունը, այնպիսի միջոցների, որոնց կիրառմամբ հնարավոր կլինի վերականգնել սոցիալական արդարությունը, հասնել իրավախախտ անձի ուղղմանը և հանցագործությունների կանխմանը: Խնդիր է դրվում այդ արդյունքների ապահովումը այնպիսի պատիժների կիրառմամբ, որոնք քիչ բարդությամբ կառաջացնեն հասարակության համար: Այդ խնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ են ամփոփ միջոցներ կատարելագործելու ոչ միայն քրեական, քրեակատարողական օրենսդրությունն ընդհանրապես, այլև դրանց առանձին ինստիտուտները:

Դատաիրավական բարեփոխումներն օրակարգի հարց են առաջադրում փոխել պատժահամակարգի մեջ ընդգրկված պատիժների բովանդակությունը, նոր պայմաններում արդիականացնել դրանց ներգործության տարրերի ամբողջականությունը, գտնել նորերը, որոնք արդյունավետ պայքար կարող են ապահովել հանցագործությունների դեմ տարվող պայքարի գործում:

Այս ամենը նպաստեցին, որ կյանքի կոչվի նոր

պատժատեսակի՝ կալանքի մուտքը պատժահամակարգ: Դրան զուգահեռ օրենսգրքից հանվեց (2006 թ.) այնպիսի պատժատեսակ, որը լայն կիրառություն ուներ դատական պրակտիկայում, սակայն վերջին տարիներին հասարակության մեջ գործազրկության աճի, աշխատատեղերի կտրուկ նվազման, արտադրության ճյուղերի մասնավորեցման պայմաններում դատապարտյալների աշխատանքի տեղավորման անհնարիությունը խնդիր առաջացրեց գործող քրեական օրենսգրքի պատժահամակարգից հանել ազատազրկման հետ չկապված և լայն կիրառում ստացած ուղիղ աշխատանքները:

Կալանքը, որպես քրեական օրենսդրության մեջ նորամուծություն, արտահայտվում է դատապարտյալին կարճ ժամկետով հասարակությունից մեկուսացման մեջ¹: Դրա էության առանձնահատկությունները հաշվի առնելով՝ այն, վերջին հաշվով, հասկացվում է որպես կարճաժամկետ ազատազրկում:

Անհրաժեշտ է գտնել այն ճանապարհներն ու հնարավորությունները, որոնց պարզաբանման արդյունքում հնարավորություն կստեղծվի բացահայտել կալանքի կիրառման հեռանկարները, բացահայտել այն թերություններն ու բացթողումները, որոնք տեղ են գտել գործող օրենսդրության մեջ, տալ քրեական օրենսդրության կատարելագործման ուղիները, որոնք ճանապարհ կհարթեն կալանքի նշանակման, կիրառման գործընթացներն արդյունավետ իրականացնելու համար:

Գործող քրեական օրենսդրությունը բազմաթիվ նոր դրույթներ է պարունակում՝ համեմատած նախորդ քրեական օրենսդրության հետ, ինչպես

www.journal.lawinstitute.am

նշեցինք, էսպես փոխվել է պատժահամակարգը, նոր բովանդակությամբ է շարադրված պատիժների նպատակները, որոնք, անտարակույս, պահանջում են տեսական և գործնական ուսումնասիրություններ²։ Քրեական քաղաքականության առաջնահերթությունները և դրանց շարադրանքը գործող օրենսդրության մեջ կարևորվում են նրանով, որ քրեական օրենսդրության զարգացման ուղղությունների թվին դասվեն նաև հասարակական հարաբերությունների արդյունավետ պաշտպանման ապահովումը իրականացնող ինստիտուտները, որոնք կարգավորվում են օրենսդրության տարբեր ճյուղերի, այդ թվում քրեական օրենսդրության կողմից³։

Կալանքի նշանակման և կատարման գործընթացները սկսվեցին քրեական օրենսգիրքը գործողության մեջ դնելուց բավական ուշ, որը պայմանավորված էր այդ պատժատեսակի կրման համար համապատասխան քրեակատարողական հիմնարկների բացակայությամբ, դրանց գործունեության յուրահատկությամբ և կրման կարգի առանձնահատկություններով⁴։ Թվարկած չափորոշիչների հստակ չպահպանումը կալանքը կվերածեր կարճաժամկետ ազատագրկման և կվերանար դրա կիրառման անհրաժեշտությունը, և կունենալինք ազատագրկման տարատեսակ՝ իր բացասական առանձնահատկություններով ու բովանդակությամբ։ Այս հարցը բավական երկար ժամանակ դարձել է քննարկման առարկա հանրաճանաչ քրեագետների ուսումնասիրություններում (Մ.Գ. Շարգորոդսկի, Ի.Մ. Գալպերին, Վ.Ն. Կուրյավցև, Գ.Ա. Չլոբին, Բ.Ս. Նիկիֆորով, Ա.Թ. Թովմասյան, Չ.Ա. Թադևոսյան), որոնց հետևությունը եղել է մեկը՝ հանցագործությունների դեմ պայքարում ազատագրկման կիրառումը՝ որպես անարդյունավետ պատժատեսակի, կիրառման հետ կապված բազմաթիվ վնասակար հետևանքների պատճառով (հանցավորության ռեցիդիվ, ազատագրկման վայրերում դատապարտվածների շփումների արդյունքում բացասական բնավորության գծերի արմատավորում, հասարակական կյանքից կտրվելու վտանգ, քրեակատարողական հիմնարկներում դատապարտյալների «վարքի կանոնների» փորձի փոխանցում, պատիժը կրելուց հետո սոցիալական կյանքի ինտեգրման բարդություններ և այլն)։

Քրեական օրենսդրության բարեփոխումներն այսօր նպատակաուղղված են քրեական պատիժների կրման ռեժիմի մեղմացմանը, ավելի բազմատեսակ ներգործության տարրերով օժտված պատժատեսակների ներդրմանը, որոնք հնարավորություն կտան դատարանին ավելի անհատականաց-

նել քրեական պատիժը, պատիժների էության մեջ ներդնել ներգործության այնպիսի տարրեր, որոնք կօգնեն դատապարտյալների՝ պատիժը կրելուց հետո ազնիվ աշխատանքի վերադառնալուն, հասարակության մեջ ինտեգրվելու գործընթացին, ապահովելու այնպիսի պատժատեսակների կիրառման հնարավորություն, որոնք կնվազեցնեն որոշակի ժամկետով ազատագրկման կիրառման սահմանները, ավելի շատ ներդնելու այնպիսի խրախուսանքի նորմեր, որոնք թույլ կտան իրավախախտումներ կատարած անձանց պատժելու փոխարեն նրանց նկատմամբ ներգործության այլ միջոցներ կիրառել⁵։

Թվարկածի հետ միասին պետք է շեշտել, որ դեռևս հնարավոր չէ հասարակության անդորրն ապահովել առանց քրեական պատիժների, առանձին դեպքերում հանցանք կատարած անձանց մեկուսացման խստագույն տարրերով օժտված պատժատեսակների կիրառման։ Այս առումով պատժահամակարգում կալանքի ներդրումը պետք է դրական համարել, թեկուզև այն առումով, որ այն իր կարճաժամկետ, սակայն ներգործության յուրահատուկ առանձնահատկություններով նպաստ կբերի ոչ մեծ և միջին ծանրության հանցագործությունների կանխարգելման և այդ արարքները կատարած անձանց ուղղման համար։

¹ Տե՛ս Բոսխոլով Ս.Ս. Основы уголовной политики, «ЮрИнфоР», М., 1999, С. 129.

² Տե՛ս Շարгородский М.Д. Наказание, его цели и эффективность, Ленинград 1973.

³ Տե՛ս Кудрявцев В.Н. Предупреждение преступлений – важная форма борьбы с пережитками капитализма в сознании людей, «Советская юстиция», N 2, С. 18.

⁴ Տե՛ս Тадевосян Հ.Ա. Штраф как мера наказания, Ереван, 1978, С. 37-39.

⁵ Տե՛ս Злобин Г.А., Кудрявцев В.Н. Проблемы эффективности наказания, не связанного с лишением свободы, София, 1968, С. 91.

Мартин Налбандян

Соискатель кафедры уголовного и уголовно-процессуального права
института права и политики Российско-Армянского (Славянского) университета

РЕЗЮМЕ

Значение применения уголовных наказаний в борьбе с преступностью

Данная научная статья посвящена изучению значения применения уголовных наказаний в борьбе с преступностью. В процессе исследования автор пришел к выводу, что следует считать положительной роль ареста в системе наказаний, даже в том смысле, что тот своей краткосрочностью, однако, в свою очередь, особенностями воздействия, способствует пресечению и предупреждению преступлений небольшой и средней тяжести, а также исправлению лиц, их совершивших.

Ключевые слова - Преступность, наказания, правонарушения, арест, положения, уголовное законодательство, изучение, институты, осужденный, деяния.

Martin Nalbandyan

Applicant of the Department of criminal and criminal
procedural law of the Institute for Law and Politics
of the Russian-Armenian (Slavonic) University.

SUMMARY

The role of enforcing criminal sanctions in the struggle against crime

The scientific article is devoted to the studies regarding the role of enforcing criminal sanctions in the struggle against crime. As a result of the analysis conducted by the Author, the latter came to the conclusion that despite its brevity it is necessary to consider the positive role of the arrest in the system of punishments, especially taking into account its peculiarities for promoting and giving impact in the process of recovery of those who committed a crime and the suppression and prevention of not very grave and medium gravity crimes.

Keywords: crime, punishment, violation of rights, arrest, provision, criminal legislation, studies, institutes, convict, act.